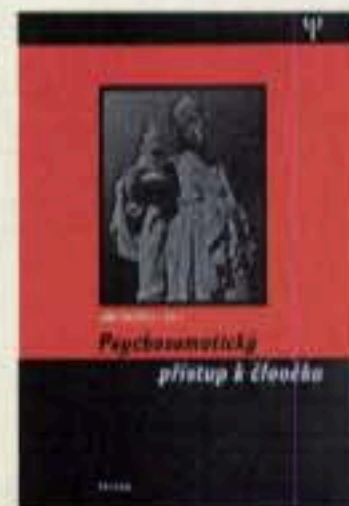

OTÁZKY PRO
DOC. PhDr. JIRÍHO RŮŽIČKU, PH.D.,
REKTORA PRAŽSKÉ VYSOKÉ
ŠKOLY PSYCHOSOCIÁLNÍCH STUDIÍ

Péče o duši

Začátky Pražské vysoké školy psychosociálních studií spadají hluboko do doby totalitní. Tehdy **Jirí Růžička** pracoval coby jeslový psycholog a paralelně absolvoval skupinový dynamický výcvik a osobní výcvikovou psychoanalýzu. Psal se konec sedmdesátých let a začátek osmdesátých. Jeslové podmínky byly takřka hororové. Ženy chodily předčasně do práce a dávaly děti do kolektivu už před třetím rokem. „Tam jsme pochopili, že s dětmi je třeba umět komunikovat jako rovný s rovným, naslouchat jim, debatovat s nimi o nich i o světě, tedy zaujmout k nim úplně jiný než autoritářsko-mocenský přístup. Fenomenologii a stejně zaměřenou psychoterapii jsme aplikovali ve výchově i vzdělávání. Výsledek byl ohromný. Psychoterapie byla u nás popelkou, ale její přímá i aplikovaná účinnost přinesla řadu benefitů ve zdravotnictví, ve školství a jinde, a proto jsme v roce 1991 otevřeli Pražskou psychoterapeutickou fakultu. Šlo o první krok, na dalších pracujeme dodnes,“ říká Jirí Růžička, rektor nynější Pražské vysoké školy psychosociálních studií.

Dagmar SEDLICKÁ

Čím je Pražská vysoká škola psychosociálních studií unikátní, čím se liší od ostatních?
Od všech ostatních vysokých škol je specifická v několika ohledech. Odborník pracující v pomáhajících profesích uplatňuje své odborné vzdělání vždy prostřednictvím své osoby a její skladby, tj. své osobnosti. Pracovním nástrojem je především ona. Aby pracoval odborně adekvátně, musí dobře poznat sám sebe.

Jak by se to dalo konkretizovat?
Mám-li například strach z duševně nemocných, nemohu s nimi vstoupit do pracovní aliance, protože moje jednání je pak odražité a fobické, snažím se mít

„případ“ co nejrychleji vyřízený, a to i tehdy, když vyžaduje hodně času a rozumějící účasti. Když mám deprese, smutky, nemohu pacienta povzbudit. Trpím-li úzkostmi, jsem příliš opatrníky a znejistující, což ovlivňuje moji práci a právě na tom mohou naši klienti mnohé ztratit. Z tohoto důvodu jsme zavedli předmět, který vzdělává přiměřeným způsobem sebepoznání, bezprostřední poznávání druhých lidí, sebereflexi, schopnost měnit svoje vlastní jednání, zaměření i komunikaci včetně nálad, postojů a vztahů. Vše to pak na pozadí různých životních kontextů, jakými jsou rodina, škola, práce, vztahy, milostný život i běh života vůbec. Jedním z důsledků této praxe je podstatné snížení strachu, nedůvěry a obav z druhých lidí. Naši studenti jsou tolerantní,

naučili se respektu pro druhé, jsou si vědomi lidských práv a svobod. Umí je žít a také vyžadují jejich aplikování vůči sobě!

Jaké uplatnění dnes čeká na vaše absolventy?

Absolventi Pražské vysoké školy psychosociálních studií se uplatňují tam, kde jiní sociální pracovníci a psychologové s psychoterapeutickým a dalším odborným vzděláním pracují obvykle. Naši absolventi pracují a studují i v zahraničí, kde působí jako vědeckí pracovníci a doktorandi. Zjišťujeme, že 95 % z nich se uplatnilo na tzv. trhu práce výborně.

Jak byste definoval, co to je péče o duši?

To bychom si ale museli něco říci o duši, že? Na rozdíl od obecně udržovaného názoru máme za to, že člověk je bytostí oduševněnou. Nelze ji vymezit vědecky, protože nemá předmětnou povahu. Ve vlastní zkušenosti však její existenci zaskoušíme. Například víme nebo spíše po-

Islámská krize je jakýmsi zrcadlem krize naší. Krize duchovní.

citujeme, že duše nestárne. Že má svoji osobitou tvář i ráz. Také ji lze zaprodát a ztratit. Někdy ji lze spatřit v osobě druhého člověka.

Pokračování na straně 11

Dokončení ze strany 1

Nejedná se ale o žádnou duchařinu nebo něco podobného. Slavný český filozof Jan Patočka nazval svoje stěžejní dílo Péče o duši. Měl tím na mysli celého člověka včetně kultury a společnosti, ve kterém člověk žije.

Naše péče o duši se didakticky dělí na péči o vlastní identitu, tělesnost, vztahy a společnost, ve kterých žijeme, vzdělanost, o kulturu a ducha, o vlast i civilizaci, o ctnosti, krásu, lásku k sobě i druhým lidem. Tato péče je aktivním přejímáním vlastní existence do svých rukou i do své zodpovědnosti. Ta primárně nemá eticko právní význam, ale toto slovo vychází z fenoménu odpovídání. Člověk je totiž vyzván k odpovídání na to, co a jak se děje okolo něj. K odpovídání, které zároveň klade nové otázky, angažované a základní, jež vždy obsahují mravní aspekt. Člověk je totiž také bytostí mravní. O svoji duši pečují pohané, neznabozi i ateisté. Všichni o ni máme starost. Celá péče o duši se pohybuje v prostoru svobody. Lidská svoboda je totiž základní podmínkou, za které se jmenované věci naplňují věrně a mohou tak odpovídat pravdě bytí. Bez svobody je člověk nelidskou bytostí. O naši svobodu se neustále vede lýtý boj, což si uvědomujeme jen nedostatečně a pokud ano, jen vzácně to domýšlíme.

Líší se dnešní pojetí péče o duši od těch v historii?

Tohle je těžká otázka, protože na ni nelze odpovědět krátce. Nicméně, pokusím se o nemožné. V principu se jedná stále o tutéž skutečnost. Ale v průběhu historie a napříč civilizacemi a kulturami se ukazují velké rozdíly v pojetí i praxi péče o ni. Důvody jsou zejména kulturně duchovní a metodologické. Pro naši dobu a současného člověka je charakteristický respekt k individualitě člověka a jeho svobodám. Lásku, v jejímž jméně se rodilo a rozvíjelo křesťanství má dnes poněkud jiný význam proto, že

liké, možná epochální krizi. Nechápu dobře, proč se široce nezkoumá a nehovoří právě o ní. Způsob a organizace života, lidí a lidských společností v zemích, kde jsou propleteny duchovní a světské skutečnosti, kde se nedodrží univerzální lidská práva a svobody, neklade se důraz na úctu a respekt ke každému jedinci, k rovnosti všech lidí nezávisle na pohlaví, původu, vyznání a rase, je podle mne na konci sil. Byť muslimové mají v koránu napsáno, že člověk má být k druhému slušný, nemá ho zabíjet, okrádat a podobně, toto nestačí. Slovo se musí stát skutkem, což znamená, že je třeba si osvojit nejen nové hodnoty, ale také způsoby, jak se to dělá a prostředky, které jsou k tomu nezbytné. Zavedení

Tzv. emoční inteligence upadá, stáváme se citovými omezení. A přesně toto Patočka vnímal. I tzv. objektivní myšlení je citové.

lásku nemůžeme naplnit bez svobody. Jakmile se totiž zapomenou na svobodu, z lásky se stanou okovy. Lidské svobody a práva jsou dějinně novým fenoménem pocházejícím z antiky, judaismu a křesťanství. Je to tradice zcela unikátní, pro většinu světa dosud neznámá a přitom velice křehká!

V současnosti jsme velmi intenzivně konfrontováni s tradicí islámu. Jak se díváte na ni? Čím nás může zaskočit?

Islám sám je podle mého soudu ve ve-

nových idejích a hodnotách do života islámu vyžaduje obrovskou intelektuální práci, nové instituce, vědomosti, nové politické platformy atd. To chce hodně práce a samozřejmě i čas! Aby došlo k duchovním reformám, musí se otevřít diskuse které by vedly k vzestupu a modernizaci islámu. A jen málo z toho v islámských zemích vidíme. Není divu, že lidé odtud spěchají na Západ. Není to jen ekonomická vidina, jak se bezduše opakuje v médiích, ale vidina nového života, přiležitost, útěk do budoucnos-

ti, která u nich ještě nezačala. Nejedná se jen o materiální krizi, ale především o civilizační otřesy nebývalého rozsahu. Tento exodus je podle mého rozumného hledání nového světa, který spatřuji v západní civilizaci. Nám islamizace nehrozí, to je nesmysl. Islámská krize je ale jakýmsi zrcadlem krize naší. Krize duchovní. Možná, že nám tato krize pomůže otevřít oči a podívat se, co se děje s námi a co s tím je třeba dělat. Jinak se i naše duchovní krize ještě mnohem více prohloubí, aniž by následovala její renesance a pak nám začnou skutečné starosti!

Stojíte také v čele kliniky ESET, která mimo jiné klade důraz na psychosomatický původ duševní nerovnováhy. Jaký je váš názor na tento vztah?

Musím říci, že oddělení duše od těla je umělým myšlenkovým aktem, nikoli tzv. objektivní skutečností. Tou se stalo poté, co tělo a posléze i duše byly zvěčněny. Protože každá věc má nějaký rozměr, bylo možné je definovat přírodovědecky, k čemuž patří metoda, a tou je matematika. Zde se ono zvěčnění završuje v krystalické podobě. Lze změřit tělo, jako materiální předmět. S duší je to těžší, ale pokusila se a stále se o to snaží i psychologie. Ale to je hrozně ošidné, dokonce nemožné. V tom spočívá kámen úrazu psychosomatiky. Mož-

lenkovými postupy, které jsou nezpochybnitelné, stále, vykazatelné a ověřitelné nezávisle na subjektu, který s nimi operuje, a také je kdykoli můžeme opakovat a platí všude a pořád. Matematické myšlení vyžaduje soustředění, duševní kázeň i schopnost se odpoutat od jiných než počítatelných vlastností skutečnosti. Panuje ale simplifikující představa, že když se člověk naučí matematicky myslet, tak tato schopnost je nejlepší zárukou správného myšlení obecně. A toto bohužel neplatí! V jistém ohledu je ale matematické myšlení citové ploché, protože se nezabývá barevností, proměnlivostí a matematikou neuchopitelnými skutečnostmi světa, vlastnostmi, které nejsou matematizovatelné povahy. Panuje generální předpoklad, že city mají být od myšlení odloučené, že jediné správné myšlení vyžaduje odstup od emocí, což zaručuje matematika. A to je další omyl! Všechny naše rozumové kroky jsou spjaté s city. Tak například strach máme teprve tehdy, kdy něco rozpoznáme, třeba i chybně, jako něco ohrožujícího. Když se nám něco jeví bezpečně, tak se nebojíme. Když na mne v noci vyskočí pes s vyceněnými zuby, okamžitě si „spočítám“, co mi může udělat a propadnu strachu. Když ale ve zvířeti rozpoznám známého psa – a to je opět navýsost rozumový akt – strach pomine. I tzv. objektivní myšlení je citové! Chladnost, nezúčastněnost, suchost a ne-citlivost jsou totiž také prožitky a postoje.

Panuje generální předpoklad, že city mají být odloučené od myšlení, že správné myšlení vyžaduje odstup od emocí, což zaručuje matematika. To je ale omyl! Všechny naše rozumové kroky jsou spjaté s city.

nost spojení toho, co bylo rozděleno, totiž tělo a duše, považují přírodovědci i mnozí filozofové za zbytečnou intelektuální slovní hru. Zapomínají ale na přirozený svět a jeho osobní i kolektivní předvědeckou zkušenost, kterou s ním všichni již od počtů máme. Od ní je třeba, jak ukázala fenomenologie, začít.

Zmiňujete matematiku, na niž se dnes často hledí jako na základ „správného“ chápání světa, aniž by s tímto pojetím veřejnost nějak zvlášť polemizovala – určité ne na filozofické bázi – jako by Patočkův fenomenologický pohled už dnes nikoho nezajímá. Jak to vidíte vy? Matematika se zabývá počítatelnými vlastnostmi skutečností, reálných nebo abstraktních entit, které lze uvádět do vzájemných vztahů určitými přesnými myš-

Co z toho plyne?

Plyne z toho, že bychom se měli vzdělávat všestranně a nikoli jednostranně. Jedině takové vzdělání přinese všeobecný rozkvět a rozvoj všech vlastností a schopností lidí. Evropská civilizace a její kultury vždy tuto rozmanitost ctily a také kultivovaly. Je to tradice nesmírně cenná, jedinečná, ale také zranitelná. Tzv. emoční inteligence upadá, stáváme se citovými omezení. Matematika je skvělá disciplína, ale není řešením krize celého školství a vzdělanosti. Tím je soustavné a všestranné vzdělávání a výchova. Ono totiž platí, že přiměřenost emocí situacím a skutečnostem v nich je spjata s mravností a s lidskými ctnostmi. Matematika tento vztah, ani problémy s ním spjaté, řešit nemůže.

Dagmar SEDLICKÁ

Doc. PhDr. Jiří Růžička, Ph.D., rektor Pražské vysoké školy psychosociálních studií a ředitel Psychosomatické a psychotherapeutické kliniky ESET je klinickým psychologem, psychotherapeutem, vysokoškolským pedagogem, výcvikovým da-seinsanalytikem a supervizorem. Publikuje u nás i v zahraničí. Z jeho publikací jmenujme titul Péče o duši v perspektivách psychoterapie, Egoanalýza, Psychosomatický přístup k člověku, Komunitní a skupinová psychotherapie v české perspektivě aj. (nakladatelství Triton). V dubnu příštího roku mu vyjde titul Výklad snů da-seinsanalytickou metodou (Portál).

PREZENTACE

PRAŽSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA PSYCHOSOCIÁLNÍCH STUDIÍ

NABÍZÍ

V AKREDITOVANÝCH STUDIJNÍCH PROGRAMECH VYSOKOŠKOLSKÉHO STUDIA:

- ✓ bakalářský a navazující magisterský program Sociální politika a sociální práce v prezenční i kombinované formě
 - ✓ bakalářský a navazující magisterský program Jednooborové Psychologie
- Součástí všech studijních programů je druhá odbornost - psychoterapie!

V PROGRAMECH CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ PRO ODBORNÍKY I ŠIROKOU VEŘEJNOST:

* tříleté víkendové studium psychoterapie psychotherapeutický výcvik

SPECIALIZOVANÉ SEMINÁŘE A WORKSHOPY: např. komunikační techniky a komunikační dovednosti * arteterapie * koučink * asertivita * mediace, facilitace * výklad snů a imaginace * řešení konfliktů * fyzioterapie * práce se stresem * sebezpoznavání * relaxační techniky

* programy pro seniory, atd.

Více na: www.pvspcs.cz

Adresa: Hekrova 805,
14900 Praha 4
Telefon: 267 913 634
Email: info@pvpsps.cz
www.pvspcs.cz